

I Trobada d'Experiències Didàctiques DHIGECS-ICE

17 setembre 2014

Departament de Didàctica de Ciències Socials
Campus Vall d'Hebron. Edifici Llevant

DHiGeCs
Didàctica de la Història, la Geografia,
i altres Ciències Socials

15.30 Rebuda participants

16.00 Presentació

16.15 Projecte Coeducació i Educació Cívica
- Els treballs de les dones

18.00 Pausa

18.15 Propostes didàctiques grup ICSVO
- “UD Nelson Mandela”
- “UD Geolocalització dels castells del Loira

19.00 Aplicació didàctica UD “Asumiendo la historia”

20.00 Valoracions i cloenda

GRUP DHIGECS / SEMINARI PROFESSORAT CIÈNCIES SOCIALS

DHiGeCs

Didàctica de la Història, la Geografia,
i altres Ciències Socials

U

B

Universitat
de Barcelona

Cercar...

INICI +

QUI SOM? +

QUÈ FEM? +

RECERQUES I PROJECTES +

NOVETATS! +

SEMINARIS I CONGRESSOS +

GRUPS D'INNOVACIÓ +

RECURSOS DIDACTICS +

ENLLAÇOS RECOMANATS +

V SIMPOSIO - XIII CONGRESSO

DEP. DE DIDACTICA DE LAS CSS

I Trobada d'Experiències Didàctiques DHIGECS-ICE

Visitas: 282

5

5

Recomendar

Compartir

27

I Trobada d'Experiències Didàctiques DHIGECS-ICE. Metodologies interactives i col·laboratives en CCSS

Lloc: Campus Vall d'Hebron. Edifici Llevant, 1a planta. Aula 123.
Departament de Didàctica de Ciències Socials
Data: 17 de setembre de 2014
Horari: 15.30-20.30

COEDUCACIÓ I EDUCACIÓ CÍVICA

- 2011-2012 / 2014-2015

Plantejament i objectiu
de la recerca
Sistemes de valoració
▼ Proposta d'unitat
didàctica
Objectius
Competències
Matrícula

ELS TREBALLS DE LES DONES

Una proposta didàctica de Rosa M. Aznar Garcia

<https://sites.google.com/site/eltreballdelesdones/>

- Participants:
  - Rosa Aznar (Ins Esteve Terradas)
  - Manoli Narvaez (Ins Arnau Cadell)
  - Sebastiana Bote (Ins Terra Roja)
  - Carles Izcara (Ins Enric Borràs)
  - Àngels Candela (Ins Torrent de les Bruixes/Ins Joan Fuster)

UNITAT DIDÀCTICA “ELS TREBALLS DE LES DONES”

Seminari de formadores en coeducació. Dirigit per Núria Solsona.

Treball pràctic: disseny d'una unitat didàctica coeducativa i aplicació a l'institut.

Projecte DHIGECS:
Grup de recerca en Coeducació i Educació Cívica

Objectiu: testar la unitat didàctica a diferents instituts i en contextos educatius diversos a la fi de contrastar experiències

UNITAT DIDÀCTICA “ELS TREBALLS DE LES DONES”

Objectius de la Unitat Didàctica:

Visibilitzar els treballs de les dones a l'àmbit domèstic

Revaloritzar els treballs reproductius

Hipòtesi de partida: l'alumnat desconeix i no valora la importància social dels treballs de les dones

Metodologia:

Pràctica reflexiva: “Què he après?”

Grups cooperatius

Treball individual: la introspecció personal com a motor de canvi

Blocs temàtics

Idees prèvies

L'entrevista

Observació de l'entorn

Conclusions

UNITAT DIDÀCTICA “ELS TREBALLS DE LES DONES”

Idees prèvies:

Concepte treball (productiu/reproductiu)

Concepte gènere (sexe/gènere)

Els treballs domèstics (àmbit privat/àmbit públic)

L'entrevista:

Confeccionar en grup una entrevista en profunditat

Preparar i realitzar individualment l'entrevista

Contrastar i posar en comú les diferents experiències en grup

Observar l'entorn:

“Mirem amb ulleres
coeducatives”

“Qui fa què?”

“Com ho fan?”

“Per a qui ho fan?”

Conclusions:

Retorn al punt de sortida per comprovar allò que hem après.

Observació de l'entorn més proper
amb una nova mirada

Vinculació de l'experiència amb la pròpia vida
personal de l'alumnat

UNITAT DIDÀCTICA “ELS TREBALLS DE LES DONES”

Aplicació curricular de la Unitat Didàctica:

Versatilitat

Transversalitat

Possibles àmbits d'aplicació curricular:

Alternativa a la religió

Geografia

Economia

Tutories

Celebració del 8 de març

INS ESTEVE TERRADAS de Cornellà de Llobregat. Rosa M. Aznar

Assignatura optativa de coeducació 3r ESO

- **UNITATS DIDÀCTIQUES**
- **UD NÚM: 1: Les dones a la història de la humanitat**
- **UD NÚM: 2: Les violències contra les dones**
- **UD NÚM: 3: Els treballs de les dones**
- **UD NÚM: 4: La presència de les dones a la nostra societat**
- **UD NÚM 5: Les dones al món**

Plantatge i objectiu
de la recerca:
Sistemes de valoració:
- Proposta d'unitat
didàctica
Objectius
Competències
Materials

ELS TREBALLS DE LES DONES

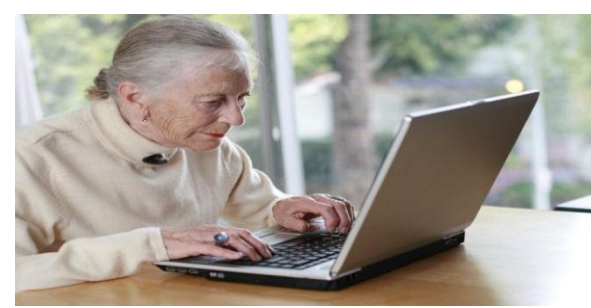
Una proposta didàctica de Rosa M. Aznar Garcia

Crèdit de coeducació

“Observem l’entorn”, un cas pràctic

- Mercat itinerant (“mercadillo el Jueves”)
- Plaça dels ocellets
- Escola de primària
- Centre d’Atenció Primària
- Supermercat
- Parc infantil

Els treballs de les dones

INS ARNAU CADELL de Sant Cugat del Vallès

Manoli Narváez

Context del Centre

- IES Arnau Cadell (Sant Cugat del Vallès)
- S'ha aplicat des del curs 2011/2
- Nivell 3r d'ESO: Educació per a la ciutadania.
- Perfil de grups: Heterogenis

Els objectius

- l'objectiu principal del projecte: valorar el treball de les dones dins i fora de l'àmbit familiar.
- s'ha complet amb èxit amb propostes unitat, en cada curs.
- El curs 2012/13 es va ampliar amb altres temes programats a ciutadania a l'entorn de la igualtat entre homes i dones:
  - Descobrir i reflexionar sobre estereotips i prejudicis.
  - Identificar els tipus de discriminació social que afecten a les dones.
  - Esbrinar en què consisteix el dret a la igualtat d'oportunitats.

Aprentatge competencial

- La unitat afavoreix el treball de les competències bàsiques, especialment:
- La Competència comunicativa, lingüística i audiovisual
- La competència d'aprendre a aprendre.
- La competència d'autonomia i iniciativa personal
- La competència social i ciutadana

Desenvolupament de les activitats

- fitxa de idees prèvies
- orienta el punt de partença de l'alumnat i singularitats grup.
- La posada en comú de les activitats genera contrast d'idees molt interessant, permet mantenir la motivació, per indagar i aprofundir.

Entrevistes

- Preparar una proposta d'entrevista (Activitat 4)
- Es treballa en parelles voluntàries, amb supervisió de la professora.
- No és una activitat gaire habitual. A principi costa.
- La duen a terme fins i tot l'alumnat menys disposat a treballar.

“mirem amb les ulleres coeducatives”,

- Activitat observació (5)
- Dificultats per poder sortir a fer una observació conjunta.
- Practiquem prèviament com és fa l'observació, amb un entrenament d'observació en el pati del centre i espais que ocupen als companys i companyes de l'institut, en funció del gènere i edats.
- Després fan l'observació d'espais per parelles, en hores no lectives.

Activitats complementàries

- Cada any s'ha complementat amb visualització i treball film Erin Brockovich.
- El curs 2012/13 la unitat va servir com a tema per a la celebració del dia de la dona treballadora (8 de març)

Celebració 8 març al centre

- El grup de 3b d'ESO, esdevé grup motor de la celebració.
- Es fa un mural amb fotografies que expressessin el tema de la unitat: Els treballs de les dones, com lema i motiu, per tot el Centre.
- Preparem una activitat d'art conceptual, per celebrar el dia de la dona treballadora a tot l'institut.

Activitats complementàries

Lectura d'un manifest "raons per les que encara s'ha de celebrar un dia de la dona treballadora"

A partir del manifest... cada persona elaborar un missatge propi.

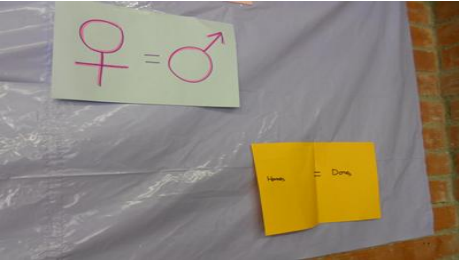
El mural es manté, fins la fi de curs
a l'aula de 3 b

Síntesi i conclusions valorar el treball de les dones

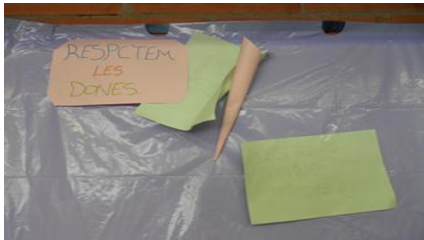
- (...) Trobo que encara fan moltes més coses les dones a la casa que els homes.
- També m'he fixat que hi ha molta diferència d'horaris respecte on són els homes i les dones i això et fa pensar moltes coses. [EB \(noia\)](#)
- [Treball vivencial i Competencial](#)
- (...) He après moltes coses que segurament em serviran en un futur. Per exemple a buscar informació, expressar les meves idees i opinions , defensar-les, etc.. També a treballar en equip, en conjunt, a dividir el treball a respectar el torn de paraula i esperar el meu (...) a saber més de la dona, a fer una observació i una entrevista. M'ha agradat molt el mural que vam fer pel dia de la dona treballadora i també la pel·lícula d'Erin Brockovich (...) [PC \(noi\)](#)

Reflexionar sobre estereotips i prejudicis

- M'ha agradat molt l'experiència de tenir que entrevistar i observar a les persones. Al principi em feia una mica de vergonya tenir que entrevistar a persones que no coneixes. Quan vam fer les observacions, la gent dissimulava, però se't quedava mirant pensant que estaves fent amb una llibreta i mirant-los i apuntant. CC (noia)
- **Identificar els tipus de discriminació social**
- M'ha semblat interessant ja que m'he adonat que les dones i els homes per molt que diguin que hi ha igualtat, no es del tot cert, ja que (...) o a una dona per la tarda que no estigui recullin els fills de l'escola o fent el sopar. Potser en algunes famílies no passa, però segueix havent llocs de treballs per a dones i treballs per a homes. NP (noia)

Diversitat

- És una experiència bonica, voldria seguir, aprendre més a saber observar i valorar. M'ha agradat fer l'entrevista (...), fer el mural sobre les dones treballadores i participar en els debats. [C.E. \(noi\)](#)
- Ciutadania és una assignatura interessant i fa tenir experiències boniques. Fent el mural de les dones treballadores, m'ho vaig passar molt bé. També l'entrevista a la tieta de la Selene, va ser molt interessant. [F.C. \(noi\)](#)
- De lo que escuche, comprendí que cada persona tiene problemas diferentes. Hay personas que trabajan y tienen mucho tiempo para su familia, y hay otras que no encuentran y no tienen tiempo por que lo ocupan buscando Trabajo. De las observaciones, como decía toda la clase, hay más Hombres en un sitio y mujeres en otro. Me gusta la clase de ciudadanía porque hablamos de muchas cosas

Canviar la mirada i el pensament, a través de l'experiència viscuda

- M'ha semblat divertit fer aquests treballs, encara que ha requerit un esforç bastant gran (...) La part de les observacions és la que més et fa recapacitar. Ara, cada cop que entro en una botiga, em fixo si els empleats són homes o dones i qui està comprant; això et fa pensar més en les coses.(...)J.M. R (noi)

- El dret a la igualtat d'oportunitats

- En la meua opinió tots els centres haurien de fer aquestes activitats, pq trobo que et donen alguns valors que són necessaris per a una convivència millor en aquest món.(...) Hem après moltes coses que no sabien i ara ens hem adonat més de lo desfavorida que és la situació de les persones de sexe femení. (...) Poden treballar igual de dur que els homes, o fins i tot millor. XG (noi)

INS TORRENT DE LES BRUIXES de Santa Coloma de Gramenet /
INS JOAN FUSTER de Barcelona. Àngels Candela

---

* Torrent de les Bruixes

* 2011-2012. 1r d'ESO, UD Ciències Socials

* 2012-2013. Optativa Convivència 2n d'ESO.
Alternativa 1r ESO.

* Institut Joan Fuster

* 2013-2014. 3r ESO. UD Ciències Socials .

- * 2011-2012: Primer d'ESO. Després del temari de geografia i abans del temari d'història. Durada de 9 sessions.
- * 2012-2013: Segon d'ESO. Optativa sobre Convivència i Mediació. 7 sessions.
- * **Perfil de l'alumnat diversitat dins de l'aula.**

* **Torrent de les Bruixes**

- * Nois: voluntat de demostrar que els pares participaven activament del Treball Domèstic.
- * Definicions relacionades amb la neteja (no en la cura de les persones).
- * Algunes mares empleades en servei domèstic.

- * En el grup classe: Grans dificultats per trencar els apriorismes.
- * En l'Alternativa: alguns canvis entre el qüestionari inicial i el final.

* Conclusió 1r ESO Torrent de les Bruixes

- * Perfil alumnat: diversitat de procedència ètnica. Alumnat altament sensibilitzat i amb un bon nivell acadèmic.
- * Canvis: incloure com a treballs domèstics aquells relacionats amb la cura de les persones.
- * Volien donar la imatge que a casa seva les tasques estaven equitativament repartides. Finalment aquells que van entendre el concepte d'organització i direcció van admetre que requeria en les mares.

* **Torrent. Optativa convivència**

- * 2013-2014: Tercer d'ESO. Després de treballar els sectors econòmics en el temari de geografia.
- * 2 grups classe sencers (30+30)

*** Institut Joan Fuster
(Barcelona-Navas)**

- * Alumnat divers. Classe mitjana. Majoritàriament fills de professionals o docents.
- * Alguns d'origen xinès i llatinoamericà (no majoritari).
- * Força famílies separades o monoparentals.

* **Perfil socioeconòmic**

- * Miratge de la igualtat.
- * Autocrítica envers la pròpia actitud.
- * Treball sistemàtic: participació molt activa en les activitats plantejades. Guions propis elaborats. Bones entrevistes enregistrades.
- * Il·lusió en la feina.
- * S'ha treballat a través d'un moodle

* Treball al Fuster...

- * No percebo un canvi essencial entre els qüestionaris inicials i finals.
- * Problemes de definicions més enllà de la llar.
- * Impacte emocional: imatges i vídeo

*** Treball al Fuster,
però...**

El context socioeconòmic i cultural en ambdós centres és força diferent, així com els nivells acadèmics on s'ha implementat l'experiència.

Per tant, a l'hora de valorar els resultats em cal una descripció més acurada dels contextos educatius en què es va implementar l'activitat didàctica

- * L'alumnat ho ha acceptat favorablement.
- * Ha servit com a procés de reflexió.
- * A pesar de tot el procés didàctic, és difícil trencar els apriorismes sobre els treballs domèstics i el seu valor.
- * L'alumnat tendeix a justificar el seu model familiar, impeding que la pràctica de l'aprenentatge provoqui fissures.

 Similituds

- * L'alumnat del Joan Fuster ha treballat d'una manera més acadèmica i sistemàtica.
- * L'alumnat del Joan Fuster ha copsat bé els conceptes.
- * L'alumnat del Torrent de les Bruixes ha actuat d'una manera més espontània.

* Diferències

- * Pràctica molt interessant i trencadora.
- * Reflexió sobre la pròpia divisió sexual del treball.
- * Canvi de títol: de “treball de les dones” a “treball domèstic”.
- * L’impacte emocional ha estat molt important en tots els casos.

* **Conclusions**

MULTICULTURALITAT

DEFINICIÓ DE MULTICULTURALITAT

---

*Es dóna quan en un grup hi conviuen cultures, o de vegades es refereix a ètnies, diferents. (multiètnicitat)

*La diferència entre multiculturalitat i interculturalitat és que en el primer cas també hi ha diferents cultures, però no interaccionen entre elles.

- ◆ Drets Humans
- ◆ LOE
- ◆ Constitució Espanyola
- ◆ Llei d'igualtat

JUSTIFICACIÓ EXPERIÈNCIA

- ◆ Procès d'emigració i immigració.
- ◆ Diversitat cultural
- ◆ Fragilitat identitària.
- ◆ Cohesió i tolerància.

PROCEDÈNCIA DE L'ALUMNAT

- *ÍNDIA/PAKISTÁN
- *MARROQUINS
- *XINESOS
- *LLATINOAMERICANS
- *D'EUROPA DE L'EST

CURRÍCULUM

---

*Incorporació als continguts curriculars la perspectiva de gènere i les feines de les dones al llarg de la història i la seva cura d'altri.

*Incorporació de la coeducació com a eina per tal d'evitar conflictes i formar a futurs ciutadans en democràcia.

◆ POSITIVA:

- *Cohesió i pertinença al grup
- *Reforçament de la identitat.
- *Reforçament de valors cívics i democràtics.
- *Principis d'igualtat, tolerància i justícia.
- *Respecte a les opinions dels altres.
- *Saber escoltar i defensar les pròpies opinions.

RESULTAT DE L'AVUACIÓ

- ◆ Els alumnes van demostrar un major grau de tolerància i respecte vers els altres.
- ◆ El clima de classe va millorar
- ◆ Els resultats acadèmics milloraren perquè l'alumnat es va sentir valorat i va augmentar el seu grau d'autonomia.
- ◆ Els alumnes van mostrar interès per tal de desenvolupar feines en grup.

COEDUCACIÓ I EDUCACIÓ CÍVICA. EL FUTUR . . .

- Elaborar una base de dades.
- Modificar alguns camps de les activitats perquè es puguin sistematitzar posteriorment i analitzar-les comparativament
- Fer un qüestionari sobre la situació familiar de l'alumnat.
- Incidir en les definicions amb suport bibliogràfic.
- Incloure una activitat sobre el temps i les responsabilitats dels treballs domèstics.
- Augmentar l'ús de tecnologies per a l'aprenentatge i el coneixement.